

Pavel Koblasa

Svobodní páni Riese-Stallburg v Českém království

Předkové rodu Riese působili původně na území Hesenského kurfiřtství (*Kurfürstentum Hessen*) ve středním Německu jako drobní šlechtičtí léníci v Allendorfu. Po šmalkaldské a třicetileté válce přesídlilo více členů rodiny do města Giessenu, Johann Wilhelm se ovšem usídlil ve Frankfurtu nad Mohanem, kde se jeho potomci spojili díky sňatkům s vlivným šlechtickým rodem Frauensteinů. Johann Christian Riese (1670-1741) byl frankfurtským bohatým měšťanem a klenotníkem. Jeho syn Friedrich Jakob (1710-1768) zastával funkci dvorního rady v Sasko-gothajském vévodství (*Herzogtum Sachsen-Gotha*), osvědčil se v tamějších diplomatických službách a dne 24. října 1747 ho německý císař František I. povýšil do říšského šlechtického stavu (*Edle von Riese*). Z jeho třech synů se zaměříme především na Johanna Friedricha (1745-1809), císařského radu a městského senátora ve Frankfurtu. V roce 1769 se oženil s Amalií Wilhelminou von Glanburg a po její smrti si roku 1777 vzal za manželku Marii Friederiku von Stallburg (1751-1811) pocházející z frankfurtské měšťanské rodiny. Maria Friederike byla poslední z rodu Stallburgů. Z tohoto svazku vzešel Matthias Friedrich von Riese (1787-1864), česky Matěj Bedřich, který svůj osud spojil především s Čechami.

Matthias Friedrich von Riese byl povýšen dne 26. února 1817 do českého rytířského stavu (*Matthias Friedrich Ritter von Riese*) a dne 16. května téhož roku získal český inkolát. Dne 30. března 1846 ho rakouský císař Ferdinand I. povýšil do stavu svobodných pánů s přídomkem „von Stallburg“ po vymřelém rodu, z něhož pocházela jeho matka. Šlechtický diplom byl vydán ve Vídni 11. října 1846. Rod se posléze začal v německém jazyce psát *Freiherren von Riese-Stallburg*. Matěj se dvakrát výhodně oženil. Poprvé pojal za choť v roce 1813 na zámku Hluboší Marii svobodnou paní Hochberg von Hennersdorf (1792-1857), podruhé roku 1858 v Teplicích Gertrudu svobodnou paní Leonhardi (1807-1866). V prvním manželství se mu narodilo pět dětí – Maria Franziska provdaná svobodná paní ze Skal a Gross-Ellguthu (1814-1895), Werner Friedrich (1815-1887), Anton (1818-1899) a dvojčata Maria Leopoldina (1822-1895) a Adolf (1822-1899).

Werner Friedrich se stal významným průmyslníkem na Plzeňsku, Rakovnicku, Žatecku a Litoměřicku, kde držel několik továren. Stal se c. a k. komořím, poslancem českého zemského sněmu s přestávkami v letech 1861-1882, pak do roku 1879 zasedal na říšské radě ve Vídni. Werner měl se ženou Augustou rozenou Lukacsevich čtyři dcery. Anton se usadil v uherském hlavním městě Pešti, a ačkoliv byl třikrát ženat (s Eugenií svobodnou paní Szepesy de Negyes, Philippinou svobodnou paní Schmidl von Seeberg, Emmou Kenessey de Kenese), nezanechal potomstvo. Od roku 1863 se baronka Philippina snažila o přenesení jména a predikátu Schmidl von Seeberg na adoptivního syna Rudolfa Rathoff-Schmidla. Adolf, c. a k. komoří, zasedal v letech 1868-1869 a 1872-1882 na zemském sněmu království Českého. V manželství se Sofií von Regemann se mu narodila dcera Maria Gertruda (1863-1951) a dva synové Friedrich (1865-1922) a Hermann (1866-1930).

První baron Riese, Matthias Friedrich, který působil v Čechách, proslul jako zdatný podnikatel, zejména v oblasti železářství a zemědělství. Díky sňatku s Marií svobodnou paní Hochbergovou převzal od tchána Antona svobodného pána Hochberga (+ 1827) alodní panství Novou Bystřici (*Neubistritz*) v Tábořském kraji. V roce 1828 koupil od Jánoše hraběte Somssiche de Sáard statky Vodolka (dnes Odolena Voda) a Panenské Břežany v Kouřimském kraji a nedaleký statek Chvatěruby, který do té doby vlastnila hrabata Woraczcických z Pabienitz. Všechny uvedené statky spojil v jedno panství Vodolka-Panenské Břežany. V letech 1861-1862 si vybuodoval palác na Novém Městě v Praze (čp. 895). Ještě nezletilý Matthiasův syn Anton zdědil (1824) po svém příbuzném Franzi svobodném pánovi Hochbergovi statek Vojkov (*Woykau*) na Berounsku, který roku 1846 postoupil své švagrové Augustě.

Panství Nová Bystřice v roce 1848: 10.164 poddaných, 1 město, 1 městys, 19 vesnic, výměra panské půdy 3.754 ha, zámek, pivovar, vinopalna, mlýn a pila v Nové Bystřici, šindelná a cihelna v Pranšlácích, továrna na jehly v Klášteře, zámeček a železárna v Terezíně, 2 dvory (Nová Bystřice, Pranšláky), 5 polesí (Staré Hutě, Pranšláky, Klenová, Kunějov, Nová Bystřice), 43 rybníků.

Panství Vodolka-Panenské Břežany v roce 1848: 3.983 poddaných, 16 vesnic, výměra panské půdy 1.317 ha, zámek, pivovar a vinopalna ve Vodolce, zámek a cihelna v Panenských Břežanech, zámek, pivovar, vinopalna, továrna na sirup, olejárna, 2 mlýny ve Chvatěrubech, 6 dvorů (Vodolka, Panenské Břežany, Předboj, Chvatěruby, Máslovice, Dolánky), 2 polesí (Panenské Břežany, Chvatěruby)

Statek Vojkov v roce 1848: 534 poddaných, 3 vesnice, výměra panské půdy 250 ha, zámek, dvůr, pivovar, vinopalna, továrna na sirup, cihelna ve Vojkově, 1 lesní revír (Vojkov), 14 rybníků.

Když 14. dubna 1864 Matthias Friedrich svobodný pán Riese-Stallburg zemřel na dolním zámku v Panenských Břežanech, dědictví získalo díky rozsáhlému přibuzenstvu celou řadu majitelů. Baron Matthias našel místo posledního odpočinku na tzv. baronském hřbitově v Odoleně Vodě. Nákladná stavba dolního zámku v Panenských Břežanech, za druhé světové války rezidence říšského protektora, a také roztržité vlastnictví kdysi uceleného rodového majetku, způsobily celkový úpadek poměrů. Například novobystřické panství mělo na sklonku 19. věku patnáct majitelů z řad potomků Matthiase svobodného pána Riese-Stallburga. Novou Bystřici koupil v roce 1900 za 2.911.000 rakouských korun Otto Siegmund princ Schönburg-Waldenburg. Vodolku převzala roku 1901 za 2.298.259 rakouských korun Hospodářská a úvěrní banka pro Čechy se sídlem v Praze. Vojkov získal od dědiček baronky Augusty již v roce 1886 Viktor svobodný pán Coudenhove.

Část rodinných příslušníků pobývala střídavě na statcích v Čechách, v zimě většinou v Německu. Baronka Augusta (1823-1883) využívala pohostinství přestavěného zámku ve Vojkově a jinak žila ve Frankfurtu nad Mohanem. Baronka Sofie (1836-1916), vdova po baronu Adolfovi, získala sňatkem rakouskou státní příslušnost. Pak přesídlila do Berlína (Kalvinstrasse 15) a v roce 1902 zažádala úřady o naturalizaci pro sebe a svého syna Friedricha, který byl slabomyslný a žil v péči MUDr. Stengleina. Pruské úřady ověřily zároveň platnost šlechtického titulu a oběma přiznaly občanství Německého císařství.

Panenské Břežany, dolní zámek

Prameny a literatura

- Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, I. HA Rep. 176 Heroldsamt, Nr. 7895.
Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, IV. díl, Praha 1985 – VII. díl, Praha 1988.
 Ernst Heinrich KNESCHKE, *Neues allgemeines Deutsches Adels-Lexikon*, VII. Band. Leipzig 1867.
 Marie LIŠKOVÁ, *Slovník představitelů zemské samosprávy v Čechách v letech 1861-1913*, Praha 1994.
 Petr MAŠEK, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti*, II. díl, Praha 2010.
 Nár. archiv, České místodržitelství, manipulační období 1856-1883, sign. 10/19/11, Rathoff, 1863-1874, kart. 83.
 Johann F. PROCHAZKA, *Topographisch-Statistischer Schematismus des Grossgrundbesitzes im Königreiche Böhmen*, Prag 1891.
 Johann Gottfried SOMMER, *Das Königreich Böhmen*, X. Band, Prag 1842 - XII. Band, Prag 1844 – XVI. Band, Prag 1849.
 Ignaz TITTEL, *Schematismus a statistika statků velkých a rustikálních v království Českém*, Praha 1902.
 Ignaz TITTEL, *Schematismus und Statistik des Grossgrundbesitzes und grösserer Rustikalgüter im Königreiche Böhmen*, Prag 1906.
 Karel VAVŘÍNEK, *Almanach českých šlechtických a rytířských rodů 2014*, Praha 2011.

Oulík, Jan: Pomníky z baronského hřbitova. In: Odolen - zpravodaj města Odolena Voda, 1/2006, s. 1-5.

Dostupné na <http://www.odolenavoda.cz/download.php?FNAME=1176280341.upl>